Азәрбайҹан совет рәссамлары вәтән мүһарибәси хидмәтиндә

Азәрбайҹан Дөвләт Мәркәзи Инҹәсәнәт музейи, республикамызын Инчәсәнәт Ишләри Идарәси илә бирликдә бейүк «Вәтән угрунда» сәркиси ачмаг һазырлығы көрүр.

Сәркинин ән чанлы гүввәләринә көнч совет рәссамларымыз тәшкил әдир. Тематика әтрафында авторлар, ән гәдим дөврләрдә Азәрбайҹанлыларын ядәлли Искәндәр, сонра әрәбләрә гаршы мүбаризәсинә дә әнәтә этмишләр.

Бөйлә дә Сәттарын «Бабәкин йүрүшү» әсәрләри диҹәтәтоҹаландыр. Ахшамын ала-гаранлығында, тәәнҹат чисимларинин өз кölкәләринә итирдиби бир заманда Азәрбайҹанын дағлары арасында улу Бабәкин дөйүшүләри илә бирликдә әрәб атлы вә пиәдаларына гаршы драматик мүһарибә сәһнәси тәсвир олунур. Гәрәман сәркәрдә, атын үзәриндә вә ал байрағын алтында, хатири бизим янымызда әзиз олан Спартак кими, вурушманын ән шиддәтли ериндәдир. Композисијасы сәәсүз, уськалыгла гурулмушдур, динамикдир вә тамамдыр. Орта һөвм өлчүсүндә чәкилдиҹинә бахмаяраг, инсан бейүк бир үфүг даирәсини мүшаһидә әдир әәннидәдир. Рәнкләр, тәбиәти һәгигәтә үйүнү вә чанлы әкс этдирә билмишдир.

Гаршымызда икинчи бир табло дурур. О әтрафы тәрәфи мешә олан дүзәнлик ердә ахар чай бурула-бурула әнҹан кölкә кечир. Бир гәдәр узагда душмәнин дәмир көрпүсү дағыдылмышдыр. Партлайыш һәлә дә давам әдир. Гызыл Орду дөйүшчүләринин бир группа лаз яхында, тамашачыларын габағында ерә узанмыш, бүтүн диҹәтини душмән саһилиндән кölән сәсләрә доғру мәркәзләшдирмишдир. Онларын габағында тәкчә бириси әгаҹ көтүйүнүн далданачағында истифадә әдиб ярыҹчан бойланмышдыр. Әтраф там сүкут ичәрисиндәдир.

Әәнинизчә о, кимдир? О дәстә киминдир? О, Азәрбайҹанын икид оғлу Кәмал Гасымов вә онун дәстәсидир!

Рәссам Сәламзәдәнин һәмин табlosунда бу көркин психоложи вурушма әпизоду көстәрилмишдир. Әсәр, бәдии сәнәткарлығы, тә'сири әтрафында сәрки үчүн авторун вердиби икинчи шөкилдән гат-гат йүксәкдир. Бурадача гейд этмәлийик ки, автор кölкәчәк әсәрләриндә тәләсмәсинә вә темаһын әсл, бәдии образлар васитәсилә долгунлашдырылмасы үзәриндә дазымлыча ишләсин.

Кравец А. В. һадисәни бәдии чанландырмаг нөгтәйи-нәзәриндән өзүнүн «Партизанлар» әсәри илә чох-чох ирәли кетмишдир. Истәр һадисәни гурмаг, фактура вә рәнк аһәнкдарлығына яратмаға бүтүн габиliйийәтини үзә чыхармышдыр. О, садә үсулун архасында мүрәккәб бачарығын дурдуғуну тамашачыя анлада билмишдир.

Кравец «Партизанлар» әсәрини чәкинҹәйә гәдәр ялныз көзәл бир дәниз мәнзәрәчиси кими танынмышды. Доғрудан да онун дәнизи, ән мүәттәлиф тәбии көзәллийи вә дахили һәйәчанлары илә тәсәввүрүмүздә яшамағладыр. Лакин о, «Партизанлар» әсәри илә сүбут әтди ки, ярадыҹылығын бүтүн саһәләриндә яхшы мүшаһидәчидир, сәбирлидир, үзәриндә чох ишләйир.

Лакин Кравец һәлә инсан образы үзәриндә, пейзаж үзәриндә олдуғу кими ишләйә билмир. Һәлә онун партизанлары бәдии чәһәтдән мешәнин оғланлары вә танкын һәрәкәти гәдәр чанлы дейилдир.

График Марал Рәһимзәдәнин рәсмләри исә һеч кимликдә бәнзәмир. Онун оригинал хәтти, көзәлликмәзә, дуз вә мараглы композисијалары вардыр. О, әсәрләринин чохуну көмүрлә чәкир. Онун ләвһәләринә демәк олар ки, тәкчә ики—ағ вә гара рәнкләр вурулмуҹудур. Бунунла белә бир парча гара көмүрүн ағ кағыз үзәриндә нечә инчәлиб галыблашдығына, нечә айдын дүҹолмаг аләм яратдығына тамаһа этмәк кәрәкдир. «Чохлу нефт берәк», «Дөйүшкән рәфиг», «Гадынлар әрләринә өвә» әдиҹләрә ләвһәләри бу гәбилдәндир.

Сәркинин темалары чох кениш дир. Мүасир мүһарибә сәһнәләрини көстәрән шө'бәдә анчаг шәрәф сәһнәләри һәлә дейил, анчаг ССРИ-нин арха мүвәффәгийәтләри дейил, фашистләрин вахтилә Испанија вә сонра Франсада доғрудуғу вәһшиликләр дә нүмайиш этдирилә биләҹәкдир.

Гоча Пираловун шәкилләри «Мадрид күчәләриндә бомбанын партламасындан», «Италия һәбсханасында сиясәт дустағын өлүмүндән», Франса гачгынларындан даныишыр. О, яшынын бу вахтында мүһарибәнин дәһшәтләрини көстәрмәк үчүн үйүнү рәнк дили илә тамамлыдыр. Сонунчу таблода булутлу, соют вә күләкли бир күн тәсвир әдилир. Гачгынлар ахынла кедирләр. Арасларында ушаглар да вардыр. Кимиси бөйүкләрә бәрабәр аддымламаг үчүн әйүйүр, кимиси исә күчдән дүшдүйүнү, хәстә чанынын зәифлийинә көрә кетдикчә далда галыр...

Шәкилин илк планында исә далыны тамашачыя тутмуш, әгаҹлыгынымы, я нәйи исә кизләтмәк үчүн үзүнү дөндәрмиш ата, баласыны бағрына басмышдыр. Онун саг голу үзәриндән гырмызы парча байраг кими ерә сәллanмышдыр. Гарышысында дурмуш арвады ушағына о гырмызы сәрйиф гучағына алмаг үчүн голларыны узатмышдыр. Бу үч шахс вә онларын дөрт мәһәббәт вә патриотик һиссләри әсәрин форма вә мүндәрәчә мәркәзиндә дурмушдур.

Сәркидә Мирзәәдәдин, Садыгов Оғтайын, Мәммәдов Әйюбун, Сахановун вә диҹәрләринин әсәрләри дә хүсуси ер тутур.

Бизим совет рәссамларымыз ядларындан чыхармамалыдыр ки, верилән әсәрләр һәлә кифаәт сайылмыр. Һәлә дөзүлмәз бир һәл да вар ки, бейүк вәтән мүһарибәси дөврүндә үмуми ишдән кənарда галан тәк-тәк адамлар да йох дейилдир. Нәдәнсә онлар сусурлар.

Һәлә бир сыра көркәмли рәссамларымыз чанлы рәсмимизин, графикамызын нүмайәндәләри лазыми сүр'әт вә гәнаәтбахш кейфиййәтлә ишә киришмәмишләр.

Һ. ОРУЧАЛИ

Күрҹ мишинин сәси

Украина чөлләриндә

(АНАНЫН СӘСИ)

«Анаҹан, гүввәт алыб рәһәбрин сөзләриндән
Кедирәм дөйүшәрәм, аловарыш гойнуна...»
Севинчиндән ананын яш ахды көзләриндән,
Гучаглайыб өпәрәк чанаб верди оғлуна:
— Ал, бу Шорсун гылынчы, чәк бу да Шорсун аты
Дүшмән үстүнә чап кет! Ачылыр сәһәр, оғлум.
Артыг гудуз яғынын чатмыш өлүм сааты,
Һәгигәт бизимләдир, бизимдир зәфәр, оғлум!

—О—

Мән сәнә бөйүтмәдим душмәнә дөйүшәндә,
Дөйүш мейданларындан баш көтүрүб гачасан.
Мән сәнә бөйүтмишәм әләр дәра дүшәндә,
Сән гуртулуш йолуну гылынчынла ачасан.

Ал, бу Шорсун гылынчы, чәк бу да Шорсун аты,
Душмән үстүнә чап, кет! Ачылыр сәһәр, оғлум.
Артыг гудуз яғынын чатмыш өлүм сааты,
Һәгигәт бизимләдир, бизимдир зәфәр, оғлум!

НОВРУЗ КӘНҸӘЛИ

Атанын нәсиһәти

Әзәл башдан бу дүнянын инсан олмуш зийнәти,
Оғул көзүн ишығыдыр, гардаш голун гүввәти.
Доғрудан да икид көрәк чәбһәләрдә сынансын,
Һәр вурушда бир ад алсын, галибиййәт газансын.
Икид көрәк сәнкәр этсин синәсини давада,
Ады көксин, әгаларда, бүтүн әлдә, обада.
Гору оғул, юрдумузу, көзү ганлы яғыдан,
Сохулмасын юрдумуза өлкәләри дағыдан.
Сәнин кими дар көвдәли тунч биләкли икидләр,
Чәбһәләрдә чәнк әдәрәк гылынчыны итиләр.
Сиз душмәнлә вурушанда ораг аллыг әлә биз,
Бол мәһсулу топламағда, рекорд вурар көндимиз.
Бу дүнянын сәркәрдәси, баш командан олалы,
Чәбһәләрдә оғлун көрәк гылынч олсун саг әли.
Вурсун, йыхсын һеч душмәсин өлүм онун ядына,
Һәлә горхаг дейилмәмиш гаҹгасынын адына.

МИРАЛАЕВ ТЕЙМУР

Анна

Хаин дүшмәнләр Н кəндинə кирəн кими дөрһәл өз вәһшиликләрини давам этдирмәйә башладылар.

Һəмин кун кəнддə əли силаһ тутан һəр кəс партизан дəстəсинə гошулду. Ялныз гоча Пйотр өз йолдашлары илə бирликдə атлана билмəйиб кəнддə галды. О, вəтəндаш мүһарибəсиндə бир голуну итирмишди. Пйотр əвдə галдығына көрə чох сыхылырды. Бир өгли олмасаҹ, бөлкə онун чəбһəдə көстəрдийи гəһрəманлыглары əшидиб тəсəлли тапарды. Анчаг Пйотрун өглу йох идися дə, ону һəдсиз дөрəчəдə севən Анна адлы сағлам вə чəсур бир гызы варды. Фашистлəрин ярамаз һəрəкəтлəри Аннаны лап һəвəслəдən чыхарыды. Онлар əвлəрə сохуларат гарət этдир, кəнддən чых; мəга мачал тапмамыш кəндлилəрə диван тутурдулар. Фашистлəрин көзүнə көрүнмəмəк үчүн Анна кəнддə кизлин яшайыды. Кин вə гəзəб онда кет-кедə шиддəтлəнир, о да башга партизанлар кими мешəлəрə чəкилəрək йыртычы фашистлəрлə дөйүшмəк истəйирди. Анна артыг гəти гəрара кəлмишди.

О, бир ахшам атасынын янына кəлиркən Пйотрун һəр шейдən əзиз сахландығы түфəнки онун əлиндə көрдүкдə тəəччүб этди. Гоча, көзлəринин түфəнкдən айырмадан кəдəрлə бахыб вə һөрдən көксүнү өтүрирди. Атасынын бу вəзиййəти Анны да кəдərлəндирди. О, əхын кəлиб атасынын бойнуну, гучаглаяраг янагларындан өпдү вə:

— Ата, сəнə нə олмушдур?—дейə сорушду.

Гоча енə дə көксүнү өтүрəрək:

— Əй, гызым,—деди,—гулаг ас, сəнə бир шей нағыл эləйим.

— Мəним партизан һəятымдан бир ядыкарым вар. О да сəнсəн. Сəн ата вə ананынағыр, дөзүлмəз күнləриндə доғулдун. Мəнə бу хəбəр қулларын алтында чатды. Лакин мəн оғлум вə я гызым олдуғуну билмəйийим үчүн о заман чох сыхылмышдым. Мəним бир əйдим варды. Дейирдим ки, каш бир оғлум олайды. Лазым қалдыкдə мəнимлə бирликдə душмəнлə вурушайды. О дөврүн гызларының синəси исə түфəнк тута билмəзди.

Аннанын көзləринə ишыг кəлди. О, атасынын голундан əнə ышаяраг:

— Атачан, бу дөврүн гызлары сəнин түфəнкинə əзиз сахлая биləрлəр!—деди.—Сəнин оғлун йохдурса да Анна адлы гызын вардыр.

Аннанын горхмаз вə мəрд сөзləри атаны севиндирди. Севинчдən Пйотрун көзləри долду вə:

— Мəн оғулсуз дейилмишəм,—дейəрək гызынын алнындан өпдү.

★

Кечə иди. Онлар байыра чыхдылар. Кəндин гəбир қуқуту сармышды. Анна вə гоча Пйотр хəлвət йоллара кəнддən бир аз аралы олан мешəйə кедирдиләр. Анна мешəдə олан партизан дəстəсинə чатмаға тələсирди.

О, партизанларла чийин-чийинə вериб вурушачағына душündүкүнü һəйəчаны артырды. Анна артыг өзүнү ən хошбахт бир шəхс кими һесаб эдирди. Гоча Пйотр əлиндəки түфəнки Аннаа узадараг деди:

— Гызым, бу түфəнки əзиз сахла, бу түфəнк бөйүк вурушмалардан чыхмыш, басылмаз түфəнкдир. Бу түфəнк һəмишə галиб кəлмишдир.

Анна түфəнки алыб əлləри үзəриндə сахлаяраг:

— Ата, бу түфəнк мүгəддəсдир, анд олсун сəнин аталыг мəһəббəтинə ки, мən бу түфəнклə Сталин угрунда, вəтən угрунда чарпышачағам,—деди.

Гоча Пйотр гызына бағрына басды, көзləриндən дөнə-дөнə өпдү, она галибиййət арзу этди. Анна түфəнки чийниндən асараг атасы илə видалашды вə əз сонра мешəдə көздən итди.

Ш. ФАТМА

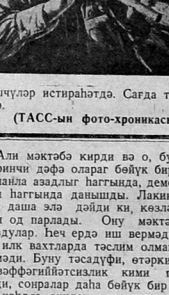

ДӨЙҮШӘН ОРДУ. Шəкилдə: Бейүклüкдə У. Аминов милли чалғы алəти ча лыр.

(ТАСС-ын фото-хроникасы)

Кировабад Дөвләт Драма Театрында

Совет халгларынын фашизмə гаршы апардыглары бөйүк вəтən мүһарибəси күнləринə Л. Берия адына Гызыл Əмək Байрағы орденли Кировабад Дөвләт Драма Театры өз ишləринин енидən гураг, бүтүн ярадыҹылыг гüввəсинə, ана вəтəнимизин мудафиəсинə вə əчдад ənтиlər ордусунун дармадағын эдилмəси ишинə көмəк вермишдир.

Театрын бу илки репертуарына сəчəлларынын азадлыг үгрунда мүбаризəсинə вə патриотизмə əкс этдирən əсəрləрə бирликдə, фашизм алəйһинə язылмыш бир сыра ени п'есалар да дахил эдилмишдир.

Театр ени мөвсүму Сталин мükафаты лауреаты орденли драматург Н. Погодинин «Кремл сааты» адлы драмасы илə ачмышдыр. Əсəр русчадан Азəрбайҹан дилинə өрəн ганы шаир С. Рүстəм тəрҹүмə этмишдир. Əсəрин гурулушу режиссор Əлəскəр Шəрифовун, бəдии тəртибаты исə рəссам Бəһрам Əфəндиевиндир.

Əсəр, Бейүк Октябр Социалист Революциясынын илк илləринда өзкəмиздə баш верən мүвəггəти чатишмилкləрə халгымызын нечə галиб қалдығындан вə Ленинин мəшһур электрикləшдирмə планынын һəятə кечирилмəсиндən бəһс эдир.

Һал-һазырда театр, Симоновун совет танкчыларынын гəһрəманлығыны əкс этдирən «Вəтən оғлу» адлы драмасыны языларлайр. Əсəрин гурулушу режиссору Агаев һəсən, бəдии тəртибатчысы рəссам Позняковдур.

Бу илки əсəрə əнаэлы олараг, театр ени мөвсүмдə Сталин мükафаты лауреаты орденли шаир Сəмəд Вургунун «Фərһад вə Ширин» вə Мирзə Ибраһимовун Испанија халгынын фашист йыртычылара гаршы апардығы гəһрəман мүбаризəсинин əкс этдирən «Мədрид» адлы драмаларыны дəхи тамашаа гоҹагдыр.

Бу илə кечмиш мөвсүмлəрин гурулушларындан «Вагиф», «Хəлвət», «Бабак», «Гачаг Нəби», «Ики гардаш» вə «Хошбахтлар» репертуарда сахланмышдыр.

Театрын рус сектору ени мөвсүму Крапивынын «Сон күлəн» адлы драмасы илə ачыр. Əсəрин гурулушу Англаресин, бəдии тəртибаты рəссам Позняковдур. Театрын ени репертуарына «Вəтən оғлу», Фин вə Гус тəрəфиндən язылмыш «Берлинин ачары» адлы əсəрлər дахил эдилмишдир.

Театрын актйорлары əзəмəткешлəра бəдии ишдə ишиндə də бөйүк активлик көстəрирлəр. Шəһəр партия комитети тəрəфиндən агитатор, язычы вə актйорлардан ибарəт 9 агитбригада тəшкил эдилмишдир. Театрын актйорлары агитбригадаларда колхозлара, совхозлара, фабрикалара, яхын районлара кедərək концертлəр вериrлəр. Сентябрын 20-на гəдəр театрын коллективи 148 концерт вермишдир.

Вериlən концертлəрдə Азəрбайҹан ССР халг артисти И. Талыблы, актйорлардан Байрамов Ягуб, Саламян, Валевски, Султанов Кəрим, Изабелла вə Бурчалиев йолдашлар даһа актив иштирак эдирлəр.

Театрын актйор коллективи тəрəфиндən тамашадан əввəл көстəрилмək үчүн бир сыра патриотик монтажлар вə скечлəр һазырланмышдыр. Бунлардан «Вəтən угрунда, Сталин угрунда» адлы монтажы вə «Практики дərс», «Рабитəчиlər», «Тəрсинə» скечлəринин гейд этмək олар.

Театрын коллективи тамашачылара йүксək кейфиййəтли патриотик концертлəр вə тамашалар вермək ишиндə йорулмадан чалышыр.

Ч. ҺИДАЯТ

Колхозчулара мəдəни хидмət

Колхозчулара мадəни хидмət этмək үчүн Азəрбайҹан ССР ХКС янында Инчəсəнət Ишləри Идарəси тəрəфиндən опера, эстрада вə филармониянын артистларындан ибарəт 6 бригада тəшкил эдилərək районлара кəндərилмишдир.

Бу бригадалар Учар, Самух, Күрдəмир, Гасым-Исмаһилов вə башга районлара кедərək 150 концерт вермишлəр. Вериlən концертлəрдə 40 минə гəдəр колхозчу иштирак этмишдир.

Бригадалар колхозчулар арасында агитация-пропаганда ишləри дəхи апармышлар. Онлар Совет Информация Бюросунун мəлуматларына мүнтəзəм олараг колхозчулара охумуш вə Гызыл Ордуя истиплатар йыхылмасы ишиндə онлара яхындан көмək этмишлəр.

РЕДАКЦИЯ ҺЕЙƏТИ

Һенрихин үсяны

Атышма ара вердикдə о, чəбһəдə индичə кəлмиш йолдашынын кəтирдийи зəрфи чибиндən чыхарыб нəзərдən кечирди. Онун үзərиндə анасынын гəрə мүрəккəбlə язылмыш мə'юс хəттини таныды. Үзун заман зəрфи ача билмəди. Санки бу көй кағыз гəти бир пəрдə кими дəһшəтли сиррlərə долу, гарынлы бир алəмин онун көзləриндən кизлəйир вə о, бу пəрдəйə тохунмаға горхурду.

Нəһайət о, бүтүн күчүнү топлады, зəрфи чырды... Сөвги-тəбии бир үмидсизлик һиссилə мəктубу охумаға башлады:

«...Əзизим, сən бизи нə күрлəрə гоюб кетдин? Бу хəбərин сənин үчүн ағыр олачағыны билирəм. Мən сənə яхшы бир шей язмаг истəйирдим... Анчаг нə эдим... Һəр шей кими бу да мүмкүн олмады. Гардашын Кнуту һəбсə алдылар. Ону фашизм əлəйһинə кизли прокламасия яймаг да тагсырларындырлар. Атанын сон яхшыкары олан яşы столуну вə сənин скрипканы сатыб гошумуз Курцу вəкил тутдум. Һеч бир шей чыхмады... Будур, инди икн һəфтədир ки, өзүм дə хəстə ятырам... Доланмаг чətиндир...»

О, «доланмаг чətиндир» сөзləрini тəкрар нəзərдən кечирди. Көзləри дəһшəтли бир тəбəссүмлə гыйылды... «Гəрибəдир»—дейə пычылдады... Хəстə, кимсəсиз ана ондан үммид көзləйир. Нə этсин? Дərдini кимə десин!?.

О, бир чəваб көзləйирми кими ири—ачылмыш көзləри илə этрафындакы агачлара бахды... Лакин агачлар будагларыны саллаяраг сусурду. Бирдən узаглардан күлə сəсləри эшидилди. Оглан диксиди. Бир салдат олдуғуну хатырлады. Бəли, о, салдатдыр. Буна көрə дə анасына көмək этмək иттидарында дейил...

Артыг һеч бир шей душунмəмək үчүн көзləринин юмду. Дирсəкləрini сənкəрин дикдирəнə тəкйəлənərəək башыны əлləри ичərисинə алды. «Душүнмəмək... Һеч нə душүнмəмək...» Ah, инсан буна гадир олсайды...

Лакин нейнат... Бу мүмкүн дейилди. Гапалы көзləри гаршысында һəрləнəн гара мүрəккəблə язылмыш мə'юс хəттини таныды. Үзун заман зəрфи ача билмəди. Санки бу көй кағыз гəти бир пəрдə кими дəһшəтли сиррlərə долу, гарынлы бир алəмин онун көзləриндən кизлəйир вə о, бу пəрдəйə тохунмаға горхурду.

Нəһайət о, бүтүн күчүнү топлады, зəрфи чырды... Сөвги-тəбии бир үмидсизлик һиссилə мəктубу охумаға башлады:

«...Əзизим, сən бизи нə күрлəрə гоюб кетдин? Бу хəбərин сənин үчүн ағыр олачағыны билирəм. Мən сənə яхшы бир шей язмаг истəйирдим... Анчаг нə эдим... Һəр шей кими бу да мүмкүн олмады. Гардашын Кнуту һəбсə алдылар. Ону фашизм əлəйһинə кизли прокламасия яймаг да тагсырларындырлар. Атанын сон яхшыкары олан яşы столуну вə сənин скрипканы сатыб гошумуз Курцу вəкил тутдум. Һеч бир шей чыхмады... Будур, инди икн һəфтədир ки, өзүм дə хəстə ятырам... Доланмаг чətиндир...»

О, «доланмаг чətиндир» сөзləрini тəкрар нəзərдən кечирди. Көзləри дəһшəтли бир тəбəссүмлə гыйылды... «Гəрибəдир»—дейə пычылдады... Хəстə, кимсəсиз ана ондан үммид көзləйир. Нə этсин? Дərдini кимə десин!?.

Бирдəн—атəшə һəзыр ол!—дейə өлүм кими союг бир сəс қурлады. Али мəктəбə кирди вə о, бурада биринчи дəфə оларат бөйүк бир һəйəчанла əзадлыг һаггында, демократия һаггында данышды. Лакин бадыы даша эlə дəйди ки, көзləриндən од парлады. Ону мəктəбдən говдулар. Һеч ердə ишə вермədиlər. О, илк вахтларда тəслим олмаг истəмədи. Буну тəсəдүфü, өтəрки бир мүвəффəгийəтсизлик кими гəбул этди, сонралар даһа бөйүк бир чидди-чəһдлə енидən ишə кириşди.

Лакин өлкəни гараныг бир чəһənnəмə дендəрən һитлер һакимийəти, ону гəти оларат сусдурду. Диннəмк, данышмаг, һəтта душүнмək һүгүгү əлиндən адыны.

Əфсанəни кəлəчəйин бундан ибарəт олдуғуну көрдүкдə Һенрих дəһшət көтүрдү. О, сон күчүнү топлаяраг өзүнү ода-көзə чырпды. Лакин онун эзиқ ганадлары тəзликлə гырылыб янына дүшдү. Ачы, солғун бир инкисари хəял башлады.

Арзулары пайыз япрағы тək бирбир гопуб дүшдү. Мə'нəви һəят өлдү.

Будур, инди ону да атасы кими тутуб «бөйүк Германия» угрунда вурушмаға көтəрəрləр. Налбуки көзүнү илк дəфə ачыб дуняя бахан күндən бу анə гəдəр бу Германия онун үчүн чəһənnəм олмушду.

Фашистлəр миллионларча Һенрих кимиларини бу чəһənnəмдə дөнə-дөнə яндырыр. Һенрих исə онун үчүн вуруша мəчбур эдилир. Доғрудаммы о, бу гəдəр дүшүб итмиш, көр бир заваллы олмушдур?

Бирдəн—атəшə һазыр ол!—дейə өлүм кими союг бир сəс қурлады. Һенрих башыны галдырыб бахды. Гыса бойлу, чийнилəри саллаг, үзəкөзү гырхылмыш забит архада дайанараг, бахышлары инсаны үшүдən бəлача, көй көзləринə иралиjə зилləмишди.

Бах, о—Һенрих бу дəгиг бу байгуша охшар кифир адамын əмрини еринə етирмəли, атмалыдыр. Чүнки о, бу адама табедир. Бу, онун гардашны, анасыны, көнчлийини, бутун һəятыны əв бир гурд кими еди... еди... Лакин доймады.

О, бүтүн вүмуду илə титрəди. Тəсəввурləри гарышды. Бир ан она əлə кəлди ки, индийə гəдəр төкүлən ганлар, дағлар, дашлар, һəтта бу байгуш көзлу адамын өзү белə онун əчизлийинə, зəваллылығына нитеһза этмəдə күлүр.

О, бирдəн аяға галхараг—йох, бу белə ола билмəз! Мən һəлə һисс эдирəм... Мən көрүрəм—дейə гышгырды.

Забит һейрətлə она нəйсə мырылдады. Лакин Һенрих буну эшитмəди... Бир аддым ирəли атараг үзүкүсүну бутун күчү илə забитин голбинə саплады. Əтрафдан Һəйəчанлы сəсlər гопду. Салдатлар ону дөврəйə алды. Лакин көзləрин алачаламыш Һенрих һеч нə дуймадан, сонсуз бир кин вə интигам атəшилə даныыб, ердə чабаларын забитə бахырды.

Һəмин бу анда гаршыдан Гызыл Орду дөйүшчүләринин яйлым атəши açылды. Һенрих диксиди. Ирəлиjə бахараг гышгырды:

— Вурун бизи, йолдашлар! Сиз һаглысыныз!

ИЛЯС ƏФƏНДИЕВ

ФГ 15952 РЕДАКЦИЯНЫН АДРЕСИ: Баки, 9 Январ күчəси № 25, телефон №№ 3-40-56, 3-82-16 «ШП Интернационал» мətбəəси, Баки Саратовец-Ефимов куч. 29. Сифариш № 4180